

VAN ST.-JAN DE DEOKLOOSTER TOT BEHOEDINGS- HUIS EN DE LA SALLE-INSTITUUT (Vervolg en slot)

HET JAN-BAPTIST DE LA SALLE-INSTITUUT

Op verzoek van de adellijke families de Hemptine en Casier de ter Beke, vestigden in 1846 de Broeders der Christelijke Scholen – een congregatie van St.-Vincent de Paul- zich te Gent in de Apostelstraat. Deze school kreeg de naam “*Sint-Jozefschool*”. Vanaf 1863 bestuurden ze vanuit Sint-Amandus de overige broederscholen in de Arteveldestad. Eén van deze scholen was het in 1876 gestichte “*Sint-Michielsgesticht*” onder bestuur van broeder Mutien in het Ingelandgat, daar de school gevestigd was in het patroonschap van de St.-Michielsparochie. De broeders hadden een grote verering voor de zaligverklaarde Jan-Baptist de la Salle. In 1877 telde deze school 101 leerlingen en door het aangroeiend leerlingenaantal zocht men naar een ruimere locatie. In 1878 vond men deze in het vrijgekomen Magdalenaklooster. Manueel en met verenigde krachten brachten de leerlingen de inboedel over van het Ingelandgat naar de Holstraat. De bestuurder Broeder M^elagius wist nog voor de eeuwwisseling deze school uit te breiden met een middelbare afdeling. In 1891 werd een Congregatie gesticht.

Ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de werkzaamheden van de broeders in Gent werd in 1896 door E.H. Schelstraete de Bond der Oud-leerlingen opgericht. Deze bond stond vooral in voor activiteiten en het verzamelen van fondsen ten voordele van de school. Tezelfdertijd bestelde E.H. Schelstraete, door de steun van deze pas opgerichte bond, een altaarschilderij bij de schilder Van Der Haeghen met als voorstelling: “*De verheerlijking van het opvoedingswerk van Jan-Baptist de la Salle*”. Dit schilderij werd geplaatst op het altaar van de kapel. Dit kunstwerk -nog volledig uitgevoerd in de 17de eeuwse Rubensstijl- is getekend H. Van Der Haeghen en gedateerd 1896.

Over de auteur van het schilderij hebben we niets kunnen terugvinden. Zijn werk getuigt van eerlijk vakmanschap, doch de stijl waarin hij werkte is eerder archaïsch te noemen. Om die reden is trouwens zijn naam in de vergetelheid geraakt. Dit werk toont duidelijk aan dat de Rubensstijl tot het einde van de 19de eeuw is blijven voortduren.

De la Salle, afgebeeld met een boek, is omringd door kinderen, waarvan één een tulband draagt. Dit wijst erop dat hij aan alle kinderen bescherming wilde bieden.

Boven in de nimbus versierd met engelhoofdjes zien we de Heilige Jozef met zijn attribuut een bloeiende tak, het symbool dat hem aanwees als echtgenoot

van de O.-L.-Vrouw. Deze heilige is de patroon van de werklieden en opvoeders. Naast hem troont de zegenende Christus.

Jan-Baptist de la Salle (Reims 1651- Rouen 1719) wordt beschouwd als de stichter van het instituut van de Christelijke scholen door zijn hervormingen, die als basis beschouwd worden van het moderne onderwijsstelsel. Deze doctor in de theologie werd getroffen door het feit dat arbeiderskinderen meestal aan hun lot overgelaten waren. Bezorgd door de opvoedingsnoden pleitte hij voor kosteloos onderwijs. Hij streed dan ook tegen analfabetisme, weliswaar omkaderd door een uitgesproken kerkelijke beleving en door sociale omgangsnormen. Met veel inspanningen en moeite wist hij met een aantal volgelingen zijn nastreven om te zetten in werkelijkheid. Daar hij ging leven tussen de arbeiders, zijn persoonlijk bezit aan armen gaf, kwam hij in conflict met talrijke klerikale en wereldse persoonlijkheden, die er anders over dachten. Ondanks de felle tegenstand droeg hij zelf zijn ideeën uit. Deze grote organisator en pedagoog wist onderwijsvernieuwingen in te voeren, zoals klassikaal onderwijs in de volkstaal (moedertaal). Hij stelde een duidelijke professionele omkadering voor het opvoedend personeel, richtte volwassenenonderwijs op voor ouders en grotere jeugd, richtte zondagsscholen, kunstonderwijs, technisch- en beroepsonderwijs op. Zijn opvoedkundig project lag aan de basis van nieuwe studierichtingen naar onze tijd toe.

Tot op heden worden nog steeds zijn geschriften en zijn leerboeken gebruikt, o.a. als basis voor pedagogie en didactiek: 'Leidraad der scholen' (Conduite des écoles), 'Boek over Wellevendheid (Les Règles de la Bienséance et de la Civilité Chrétienne) en 'Boeken over Christelijke Leer' (Devoirs d'un Chrétien), ...³⁶.

E.H. Broeder Mélancius, directeur

Bij de heiligverklaring van De la Salle in 1900 werd de school onder zijn patronaat geplaatst en kreeg een nieuwe naam: "*Gesticht Sint-Jan-Baptist de la Salle*", door de Gentenaars genaamd "*Bij de Frères in d'Olstroate*". De Bond der Oud-leerlingen samen met de Verenigingen en Oud-leerlingen van het Sint-Amandusinstituut en de Sint-Lucasschool richtten indrukwekkende feesten in ter gelegenheid van deze heiligverklaring.

Tijdens de eerste helft van de twintigste eeuw bleef het leerlingenaantal van het Jan-Baptist de la Salle-instituut stijgen³⁷.

In 1903 werd de "*Schoolmutualiteit*" ingevoerd en aan elke leerling die zich liet in-

schrijven in de "*Pensioenkas*" werd een aanwervingpremie van 1 Bfr. verleend. De "*Toneelafdeling van de Oud-leerlingenbond*" werd opgericht en fondsen werden bij elkaar gebracht voor de inrichting van de bibliotheek.

In 1904 werd Z.E. broeder Jozef als directeur opgevolgd door Z.E. Broeder Mélancius. Onder leiding van broeder Hector werd de afdeling "*Schoolpenning*" opgericht, die de zondagvoormiddag aan verschillende kerken "*de bus staan te schudden*".

Ter gelegenheid van de 60-jarige werkzaamheden van de broeders te Gent in 1906 werden er grootscheepse feesten ingericht in samenwerking met het Sint-Amandusinstituut en de Sint-Lucasschool. Tijdens de bedevaart naar Lourdes in 1906 werd het logo van het instituut voor het eerst voorgesteld in de vorm van vlagjes gedragen door de leerlingen.

Als afdeling van de Bond der Oud-leerlingen werd "*De Jonge Katholieke Strijders*" opgericht in 1907. De "*Pensioenkas*" werd in dat jaar overgedragen aan de "*Vrije Bond der Ziekenbeurzen*".

De Jonge Katholieke Strijders hadden ook niet stil gezeten. Zij waren werkzaam geweest voor allerhande activiteiten, o.m. voor het toneelgezelschap, en stonden in voor het verspreiden van propaganda. Op 30 augustus 1908 werd hun eerste (zelfvervaardigd eerder primitief) vaandel gewijd.

Op 19 september 1909 werd de vlag van de Bond der Oud-leerlingen ontworpen door kunstschilder Léon Uyttenhove plechtig ingehuldigd door Z.E.H. Schelstraete, stichter van de bond.

In 1911 werd Z.E. Broeder Mélancius als directeur opgevolgd door Z.E. Broeder Marie-François. In hetzelfde jaar nam de school deel aan de grote betoging te Leuven i.v.m. de schoolwet.

E.H. Broeder Marie-François, directeur

Ter gelegenheid van de ontvangstname van het Burgerlijk Kruis 1ste Klasse aan de bestuurder biedt men hem een kazuifel aan.

De nieuwe feestzaal van het Instituut de la Salle werd op 27 mei 1912 plechtig ingehuldigd door Z.E.H. kanunnik Byl.

In het begin van 1913 werd een gedenkplaat boven de ingang deur aan de huidige kleine speelplaats ingehuldigd waarop de tekst staat: "*Het Gesticht St. Jan-Baptist De la Salle, gevestigd te Gent Holstraat schreef op 12 december 1912 zijn 600sten leerling in voor het schooljaar O.H.J. Ch.1912-1913 +Jas. Cornelis inv(entor)*". De inhuldiging van dit gedenkteken werd uitbundig gevierd.

De auteur van dit bronzen bas-reliëf was

Joseph Adrien Marie Ghislain Cornelis. Dat deze keuze viel op deze kunstenaar was niet verwonderlijk. Cornelis was bekend geworden door zijn inzendingen voor de Prijs van Rome. In 1898 nam hij deel aan de voorbereiding van deze wedstrijd. In 1900 nam hij deel met een beeldhouwwerk en het volgende jaar met een schilderij aan de Prijs van Rome³⁸.

Tijdens de eerste wereldoorlog werd het instituut opgeëist door de bezetter. De lessen gingen door in naburige kloosters³⁹ of in de huizen van burgers⁴⁰. De in 1914 overleden directeur E.H. Broeder Marie-François werd opgevolgd door Z.E. Broeder Adolf-Pieter.

Op 23 oktober 1916 werd in het tuintje palend aan de Theresianenstraat een Lourdesgrot ingewijd ter viering van het 25-jarig bestaan van de Congregatie der Oud-leerlingen.

Ter nagedachtenis van de gesneuvelde (oud-)leerlingen werd in de prachtig versierde kapel van het instituut op 6 april 1919 een H. Mis opgedragen.

Eind februari 1921 werd een nieuwe directeur Z.E. Broeder Charles aangesteld.

Op 14 augustus 1921 herdacht men de aankomst van de broeders 75 jaar geleden te Gent uitbundig. Deze viering was in samenwerking met het St.-Amandusinstituut en de Sint-Lucasschool tot stand gekomen. De opbrengst ervan werd besteed aan een vaandel, dat voor de eerste maal werd rondgedragen tijdens de H. Sacramentsprocessie.

In 1922 maakte de vakschool gebruik van de ingang van het De la Salle-instituut om via de kleine speelplaats naar de doorgang met het nog steeds bestaande hekken naar hun speelplaats en lokalen te gaan. Reeds vroegtijdig rezen hierdoor problemen.

In 1925 werd Z.E. Broeder Benoit directeur van het Jan-Baptist de la Salle-instituut. Het jaar nadien werd hij opgevolgd door Z.E. Broeder Adolf-Pieter. In 1926 werd het 50-jarig jubileum van het instituut gevierd. Voor deze gelegenheid wijdde de erevoorzitter Mgr. Emile Seghers, bisschop van Gent, de nieuwe vlag van het instituut. Op het graf van de stichter van de bond E. H. Schelstraete werd op 1 augustus van dat jaar een gedenkteken ingehuldigd.

In 1927 bouwde de vakschool op een pas verworven goed aan de Holstraat dat paalde aan het achtergelegen schoolcomplex, een nieuwbouw. Deze nieuwbouw bevatte een hal, directieburelen, een houten trap die leidde naar de leraarskamer (huidige bibliotheek, G.O.K.-bureau, secretariaat) en enkele klaslokalen. Dit betekende tevens dat de vakschool een eigen ingang kreeg en niet langer meer gebruik hoefde te maken van de ingang van de broederschool. De broeders plaatsten voor die gelegenheid op de kleine speelplaats het beeld van het H. Hart.

Het schooljaar 1930-1931 stond in het teken van het zilveren jubelfeest van de Jonge Katholieke Strijders. Het ging van start op 14 december 1930 met een drama "*Scheurende Muren*" en een blijspel "*De Boemelbaron*" in de zaal van

Gulden jubelfeest St.-Jan-Baptist de la Salle 1926; foto verz. E.Dekeyser, Gent.

1 2 3 4 5 6
 7 8 9 10 11 12 13 14 15
 16 17 18 19 20 21 22

1) Lieven Lammens, de latere Schepen van Onderwijs van de stad Gent, 2) Gustaaf Gabriel, 5) Edmond Soenen, 6) Maurits Notte, 7) Léon Soenen, 9) J. Roegiers, 11) Gustaaf De Decker, 12) G. Martens, 14) Fr. De Planter, 15) Georges Dubrulle, 17) E.H. Broeder Henri, 18) Kamiel Hoens, 19) E.H. Broeder Benoit, directeur, 20) Remi Nachtergaele, 21) Frans L. Sobrie 22) M. Van Overbeke.

E.H. Broeder Adolf, directeur

de Burgerkring gelegen langs de andere kant van de Holstraat. Nadien volgden nog talrijke activiteiten met het Hoogfeest op zondag 5 juli 1931. Na de H.Mis werden de voor die gelegenheid geschonken glasramen aan het instituut ingewijd. Ze werden geplaatst in de vensters van de kapel. Het was niet uitzonderlijk dat de keuze viel op glasramen als jubileumgeschenk. Maandelijks werd de H. Communie en de geestelijke retraites der Katholieke Jonge Strijders gehouden in dit oratorium.

Verder werd in dit bidhuis de samenkomsten van de Eucharistische Kruistocht gehouden, de plechtige Gedurige Aanbiddingen bij de feestdagen van de H. Jozef en de H.de la Salle, naast de talrijke godsdienstige manifestaties, waarbij de leden van K.J.S. telkens aanwezig waren.

Voor de beschrijving van de ramen beginnen we aan deze het dichtst bij het altaar. Alle ramen hebben een geometrische band langs de buitenzijde waar in een hoefvormig vlak de figuren worden afgebeeld.

Het eerste raam stelt "*Christus Koning*" voor met op het hoofd een kroon. In de rechterhand houdt Hij het Kruis vast. Zijn linkerhand toont de stigmatie. De Heiland staat voor een groene heuvelachtige vlakke met een in stervormig uitgewerkte hemel als een soort van nimbus. Deze stervorm verwijst mogelijks naar de ster van De la Salle. Onderaan de voorstelling treffen we het opschrift: "KONING DER KONINGEN, VORST VAN VREDE".

In het midden onderaan treffen we het wapenschild met spreuk "DEUS FURNIFUO MEA" (God mijn baken) van de schenkers.

Het tweede raam stelt "Onze-Lieve-Vrouw Middelaes" afgebeeld in de wolken voor. Zij is weergegeven als een Orante in een vormgeving die nog herinnert aan de vroegchristelijke kunst. Zij is gekroond. Boven Haar hoofd in een sternimbus troont God-de-Vader met de tiaar die het Kruis met zijn Zoon vasthoudt. Iconografisch sluit deze Genadestoel aan bij de hooggotische kunst. Onder haar treffen we het opschrift aan: "MOEDER VAN GOD, ALMACHTIGE VOORSPREEKSTER". Deze voorstelling paste zeer goed in dit oratorium, daar om de veertien dagen in de kapel vergaderingen van de Mariacongregaties gehouden werden.

Dit raam draagt onderaan de datum 1906/1931. Dit verwijst natuurlijk naar het zilveren jubileum.

Het derde raam beeldt "*de aartsengel St.-Michaël in gevecht met de draak*" af.

De aartsengel is zoals traditioneel getooid in gevechtsgewaad en draagt daarbij vleugels. Op zijn kruisschild lezen we het opschrift: "UT QUI DEUS" (Voor wie anders dan God). Onderaan bemerken we de tekst "DOOR GOD, BESCHERMER ONZER ZIELEN".

Onderaan zien we een wapenschild met bovenaan een liggende leeuw, in het midden een zwaard geflankeerd door een Kruis en de letter K rechts en de letters J.S. rechts. Deze letters staan natuurlijk voor de Katholieke Jonge Strijders, de schenkers van de ramen. Sint-Michaël was niet alleen de eerste patroonheilige van de school, hij was tevens de beschermer van de opdrachtgevers. Het laatste raam toont ons de "*Gelukzalige Broeder Salomon*", gekleed in een bruine pij. In zijn rechterhand houdt hij een palmtak vast, symbool van het martelaarschap. Hij stierf de marteldood in 1792. Met zijn linkerhand wijst hij naar het opengeslagen boek, dat naast een Kruisbeeld op een tafel ligt. Naast het wapenschild van de schenker treffen we ook naam en adres van de glazenier aan: A(chiel) Van Doorne 9 Klokstraat Gentbrugge.

Over deze glazenier is weinig bekend daar zijn oeuvre te traditioneel is. Over de Gentse glazeniers is in het algemeen nog maar weinig onderzoekswerk verricht.

Het enige wat we weten is dat hij ook na de Tweede Wereldoorlog werkzaam was voor kloosters en kerken o.m. in de streek van Gent en Antwerpen. Naast zijn neogotisch oeuvre sloot zijn tekenstijl aan bij deze van Albert Servaes. Ooggetuigen beschouwen hem als een eerlijk vakman. Zijn zoon Hubert Van Doorne (1914-1986) die meehielp bij het vervaardigen van deze glasramen en die het atelier overnam heeft een tijdlang gestudeerd aan het Hoger Technisch Instituut St.-Antonius. Samen met zijn vrouw is hij werkzaam geweest in Brazilië⁴¹.

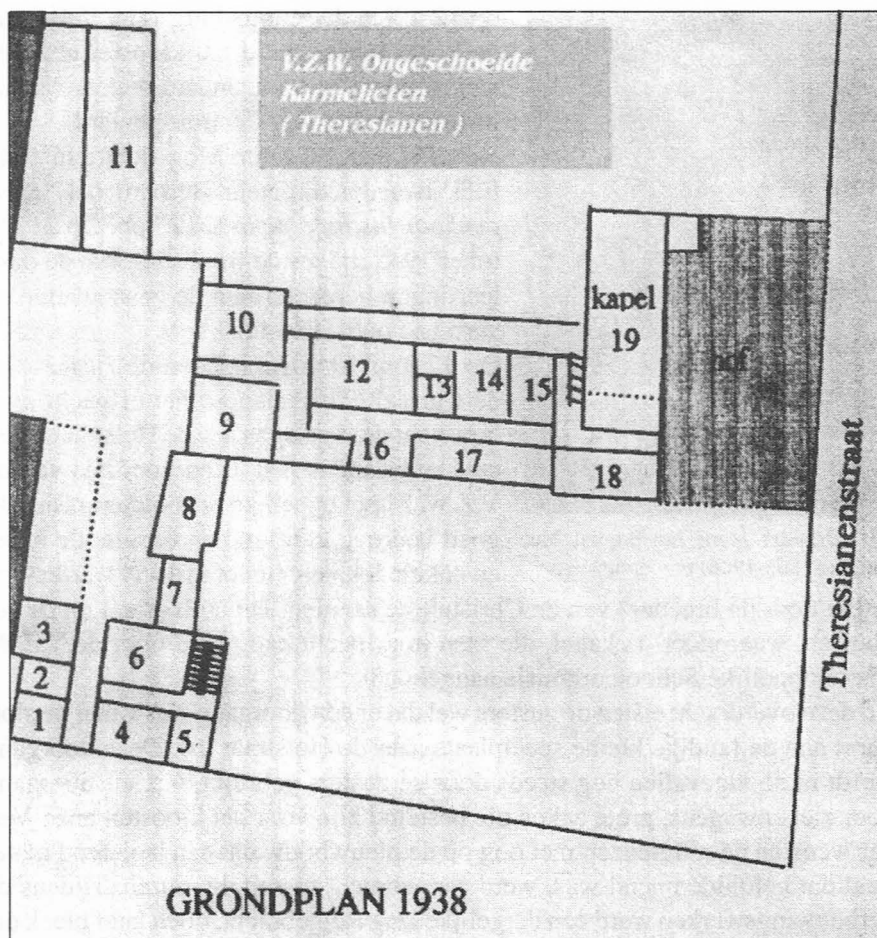
Op 11 oktober 1931 herdacht men het dubbel jubelfeest ter ere van 50 jaar kloosterleven van broeder Jean en het 35-jarig bestaan van de Oud-leerlingenbond.

In het begin van het schooljaar 1932-1933 begroette het instituut Z.E. Broeder Yvon als directeur. Dit schooljaar ging van start met 628 leerlingen en op 28 september werd dit heuglijk feit gevierd.

Vanaf 1935 werd een jaarlijkse bedevaart naar O.-L.-Vrouw te Oostakker-Lourdes ingericht door de O.-L.-Vrouwcongregatie en de J.K.Strijders.

Bij het begin van de tweede wereldoorlog bood het instituut onderdak aan een 600-tal vluchtelingen afkomstig uit het hele land. De volgende maand opende men opnieuw de school. In het begin van 1942 werd Z.E. Broeder Bernard aangesteld als directeur.

In 1943 werden de eenvoudige "*Afroepingen*" op het einde van het jaar vervangen door de Plechtige Prijsuitreikingen, die aansloten bij de vooroorlogse traditie. De prijsuitreiking ging met aanwezigheid van tal van prominenten door

- 1 Bureel van E.H. Broeder Directeur(nu is dit de toegangspoort nr. 62)
- 2 Wachtkamer
- 3 Leraarszaal
- 4 Klaslokaal (huidige leraarszaal)
- 5 Lokaal voor medisch schooltoezicht
- 6 Klaslokaal (thans directie & deels kleine refter)
- 7 Fietsenbergplaats
- 8 Procure (hier konden de leerlingen schoolgerief aankopen)
- 9 & 10 Klaslokalen (heden D 001 en D 002)
- 11 Bibliotheek en op de eerste verdieping een tekenzaal
- 12 Refter.
- 13 Afwaskeuken.
- 14 Keuken (daar zat Hugo Demeester met zijn boeken.)
- 15 Refter voor de leerkrachten (refter voor het onderhoudspersoneel)
- 16 Binnenkoer (thans: sanitair)
- 17 Kring (thans: praktijklokaal voor tweewielers)
- 18 Zitkamers.
- 19 Kapel (de oppervlakte beperkte zich tot de stippelijijn, na 1954 is de kapel vergroot).

E.H. Broeder Jean (Jan-Baptist Van Lancker 1865-1946) procureur.

op 12 juli in de schouwburg "Het Volk" aan de Poel. Tevens werd het kloosterjubileum van broeder Constant, onderdirecteur van het instituut en broeder Casimir gevierd.

Na de tweede wereldoorlog richtte in 1945 E.H. Broeder directeur Bernard het "*Knapenkor Instituut de la Salle*" op. Op 21 oktober 1945 tijdens de Bondsdag van de oudleerlingen herdacht men de gesneuvelde en vermiste oud-schoolmakers.

Op 12 juni 1946 verleenden de zusters van de Carmel (Theresianen) het erfpacht over hun eigendom gelegen aan de Holstraat nr. 36 en Theresianenstraat 7 ten voordele van de V.Z.W. Bisschoppelijke Schoolcommissie. Dit goed bedroeg 2860 m² en bevatte de kapel en enkele lokalen die tot in 1954 werden ge-

bruikt door de broeders van de Christelijke scholen. Dit stuk grond en de gebouwen, waaronder de kapel, die men in erfpacht had, werd door de V.Z.W. Bisschoppelijke Schoolcommissie aangekocht.

Bij deze overdracht eisten de zusters wel dat er een doorgang was vanaf de slotpoort aan de huidige kleine speelplaats naar de Holstraat toe. Deze doorgang wordt in noodgevallen nog steeds door de zusters gebruikt, o.a. als doorgang voor ziekenwagens, grote zaken die bestemd zijn voor het klooster, enz.. Verder wensten de religieuzen met oog op de nieuwbouw dat een isolerend materiaal dat geluiddempend was, werd aangebracht tussen de muren. Tijdens de verbouwingswerken werd een dergelijke laag aangebracht, doch later bleek dat deze niet zo isolerend was. In begin van de jaren '90 van de vorige eeuw verhuisde de klas Muzikale Opvoeding naar de D-blok. Op verzoek van de zusters werd door de geluidshinder van de muziek, het lokaal M.O. overgebracht naar het meer centraal gelegen lokaal C 101 van H.T.I.St.-Antonius, waar het nog steeds gehuisvest is.

Een derde voorwaarde in het contract was dat bij het verlijden van de akte de eerste betaling gebeurde.

De 17de eeuwse pandgang van het Theresianenklooster werd aan de B-blok gevoegd, waardoor de kapel een nieuwe toegangsdeur kreeg. Ook de lokalen op het gelijkvloers van de D-blok – die tot dan toe enkel langs de binnenkoer bereikbaar waren kregen een toegangsdeur vanuit de gang en de toegangen via deze gang naar het Theresianenklooster werden gedicht. De gang zelf werd bepleisterd, met uitzondering van de mooie 17de eeuwse barokke gewelven.

Boven de gang werd bijgebouwd om ook de lokalen op de verdieping toegan-

E.H. Broeder Bernard (Jozef Cuppens 1906-1994), directeur

de Gentse opera. Op 16 oktober werd het toneel "Messire de la Salle", geschreven door de onderwijzer van het instituut Leonce De Baets, opgevoerd in de schouwburgzaal "Het Volk".

Ondanks het succes van de opendeurdag op zondag 13 juni 1948, ingehuldigd door de Gentse burgemeester en dhr. Lieven Lammens, schepen van onderwijs van de stad Gent en oud-leraar van de school, kwam het instituut voor het schooljaar 1949-1950 in gedrang door het beperkt leerlingenaantal. Volgens de broeders lag de schoolkwestie hier aan de grondslag. Z. E. Broeder Bernard werd

E.H. Broeder Adolf (Jozef De Donder 1901-1984), directeur

kelijk te maken via een gang. Vroeger moest men door het eerste lokaal om naar het tweede lokaal te gaan.

Om de pandgang te voorzien van licht werden er op verschillende plaatsen bovenlichten met glasramen geplaatst waarvan de versiering herinnert aan de sterrenstraal van de la Salle in de kleurnuanceringen van de glasramen in de kapel.

De Bond der Oud-leerlingen droeg zijn nieuw vaandel voor de eerste maal tijdens de H. Sacramentsprocessie van 23 juni 1946.

In 1947 herdacht men op 18 mei 100 jaar Christelijke Broederscholen te Gent in een smaakvol versierde kapel met feestelijke muziek en zang onder leiding van dhr. Platel, leraar aan de vakschool en latere dirigent van

als directeur vervangen door Z.E. Broeder Adolf.

Hetzelfde jaar nog ontving Z.E. Broeder Casimir uit de handen van Prins-regent Karel de hoge onderscheiding "Gouden Palmen der Kroonorde" voor 50 jaar uitmuntende diensten als opvoeder. Tijdens het gouden kloosterjubileum mocht broeder Constant, onderdirecteur, een fotokopieertoestel als geschenk in ontvangst nemen. Ook broeder Adriaan werd voor zijn 25 jaar kloosterleven gehuldigd.

In 1949 was het de beurt aan de erevoorzitter van de bond Dr. Lucien Maes, die geridderd werd in de Leopoldsorde, om in de bloemetjes gezet te worden.

de Gentse opera. Op 16 oktober werd het toneel "Messire de la Salle", geschreven door de onderwijzer van het instituut Leonce De Baets, opgevoerd in de schouwburgzaal "Het Volk".

Ondanks het succes van de opendeurdag op zondag 13 juni 1948, ingehuldigd door de Gentse burgemeester en dhr. Lieven Lammens, schepen van onderwijs van de stad Gent en oud-leraar van de school, kwam het instituut voor het schooljaar 1949-1950 in gedrang door het beperkt leerlingenaantal. Volgens de broeders lag de schoolkwestie hier aan de grondslag. Z. E. Broeder Bernard werd als directeur vervangen door Z.E. Broeder Adolf.

Hetzelfde jaar nog ontving Z.E. Broeder Casimir uit de handen van Prins-regent Karel de hoge onderscheiding "Gouden Palmen der Kroonorde" voor 50 jaar uitmuntende diensten als opvoeder. Tijdens het gouden kloosterjubileum mocht broeder Constant, onderdirecteur, een fotokopieertoestel als geschenk in ontvangst nemen. Ook broeder Adriaan werd voor zijn 25 jaar kloosterleven gehuldigd.

In 1949 was het de beurt aan de erevoorzitter van de bond Dr. Lucien Maes, die geridderd werd in de Leopoldsorde, om in de bloemetjes gezet te worden.

Om meer aandacht te trekken liet het instituut in samenwerking van de leerlingen en oud-leerlingen het toneelstuk "Messire de la Salle" opvoeren op 1 juni 1951 in de Koninklijke Stadsopera te Gent en op 6 oktober van hetzelfde jaar in de Nederlandse Schouwburg te Brussel.

Op 7-8-9 juni werd het derde eeuwfeest van de geboorte van Jan-Baptist de la Salle herdacht. Naast herdenkingsmissen, academische zittingen, de ontvangsten o.a. in het stadhuis en het bisschoppelijk paleis en de feestavond in de Koninklijke opera, werd er als blijvende herinnering aan dit jubileum een marmeren beeld van de heilige ingehuldigd in de Sint-Baafskathedraal.

Deze feestelijkheden werden overschaduwd door de problematiek van het dalend leerlingenaantal. In het schooljaar 1951-1952 kon men niet langer meer de middelbare afdeling inrichten.

In 1954 had een ingrijpende verbouwing plaats onder de leiding van architect J. Van Offeren. Langs de straatzijde kreeg de voorbouw enige aanpassingen en wijzigingen. De woning van de conciërge werd omgebouwd tot burelen. Op het gelijkvloers werd een overdekte koer met toiletten geplaatst. Daarvoor werden enkele klassen en een zaal veranderd. De zaal werd herbouwd op de eerste verdieping en de twee klassen kregen hun onderkomen op de tweede verdieping. Om deze bouwlagen te kunnen bereiken werd een woonkamer omgebouwd tot traphal. Ook de burelen en de speelplaats kregen een aanpak. De kapel werd uitgebreid en naast dit oratorium werd op de bestaande gebouwen een bouwlaag opgetrokken die een onderkomen bood aan twee klassen en een gang met een vestiaire. De school kende hierdoor een grote uitbreiding. Tijdens de verbouwwerken kon men geen gebruik maken van de kapel. Om die reden werd de mis voor de leerlingen afwisselend opgedragen in de Jezuitenkerk in de Holstraat of in de kapel van het Sint-Amandusinstituut van de nabij gelegen Sint-Michielsstraat⁴².

Het leerlingenaantal bleef in het schooljaar 1954-1955 dalen. In het begin van het volgende schooljaar werd broeder Adolf overgeplaatst naar Halle en als directeur opgevolgd door E.H. Broeder Marcel. De school nam op 19 juni 1955 deel aan de protestbetoging te Gent tegen de wet Collard. Om te voorzien in de fondsen besloot de oud-leerlingenbond op 20 november 1955 een "*Cabaret-avond*" door de groep "*Fantasia*" in te richten.

Op het einde van het jaar werd de erevoorzitter van de Bond der Oud-leerlingen Dr. Lucien Maes gehuldigd bij zijn bevordering tot Officier in de Leopoldsorde.

Het leerlingenaantal bleef in het schooljaar 1955-1956 teruglopen. De benefietavond op 19 februari 1956 werd door het barre weer een fiasco. Midden augustus 1956 verliet E.H. Broeder Marcel het instituut en werd door E.H. Broeder Léon opgevolgd als directeur.

Het hoofdbestuur onderzocht welke middelen het doelmatigst konden worden

aangewend om het bestaan van het instituut te verzekeren gedurende het schooljaar 1956-1957. Het hoofdbestuur besloot dat er een krachtigere actie moest komen voor de vermeerdering van de inschrijvingen. Reeds werd geopperd voor een aanleuning bij het Sint-Amandusinstituut. Verder stelden ze een aanvraag voor om een tussenkomst van de Bisschoppelijke Schoolcommissie aan te vragen. Verder wilden ze een bijzonder beroep doen op de oud-leerlingenbond en de Katholieke Jonge Strijders. Niets mocht helpen het leerlingenaantal bleef dalen, waardoor zelfs een klas moest afgeschaft worden. Onder het beleid van Z.E. Broeder Gualbert, algemeen inspecteur, werd een herstructurering doorgevoerd waarbij het St.-Amandusinstituut steun verleende.

Ondanks alle inspanningen kende het instituut voor het schooljaar 1957-1958 geen leerlingenaangroei. Tijdens het Bondsfeest in oktober 1957 trachtte men een verklaring te vinden voor dit probleem. Men vond deze in het feit dat er in de school nog één broeder, E.H. Broeder Directeur Léon, aanwezig was. Met het heengaan van de broeders verdween ook de faam van de BROEDER-SCHOOL in de Holstraat, en viel er een grijze wolk over haar pracht en luister ten tijde van de broeders.

Op 29 december 1957 werd in een spoedvergadering beslist dat het mandaat van E.H. Broeder Léon als schoolhoofd van het Instituut de la Salle eindigde op 1 januari 1958. Het bestuur van de school werd overgedragen aan de Bisschoppelijke Schoolcommissie. Broeder Léon verbleef in 1958 nog in het instituut om regelingen te treffen en lopende zaken af te handelen.

De overdracht van de gebouwen en de inboedel van het Jan-Baptist de la Salle-instituut aan de vakschool verliep in 1958 zeer moeizaam. Beide partijen hadden besloten om een onafhankelijke expert aan te stellen die een raming moest

schatten voor de overdracht. De Broeders van de Christelijke Scholen hadden hiervoor een beroep gedaan op een Brussels expert. Op 2 februari 1958 werd schriftelijk een raming afgegeven aan Z.E.H. kanunnik Coppens, directeur van het technisch instituut. Hij vond deze schatting veel te hoog en deelde de broeders mee dat hij niet van plan was een dergelijk hoog bedrag te betalen. Deze lieten het hierbij niet en e.h. Broeder Ulrik, hulp-provinciaal, deed op 7 april 1958 in een brief aan Mgr. Joliet, bisschop van Gent, zijn beklag over de gang van zaken⁴³. Ondertussen eisten de broeders hun bezittingen op die geleend waren geweest aan de vakschool o.a. een kast vervaardigd door de belangrijke

E.H. Broeder Léon (Remy D'Hollander), directeur.

Gentse designerszaak Vanden Berghe-Pauvers⁴⁴.

Na het sluiten van het instituut in de Holstraat werd de zetel van de oud-leerlingenbond in 1959 ondergebracht in het naburige St.-Amandusinstituut. De bond schonk aan de broeders de bibliotheek, de volledige verzameling toneelwerken, de projector, het schilderij “*Verheerlijking van Jan-Baptist de la Salle*” en de geschilderde glasramen in de kapel. In hetzelfde jaar werd het laatste “*Orgaan*” het tijdschrift van het Instituut de la Salle uitgebracht⁴⁵. Vanaf dan ontvingen de oud-leerlingen het tijdschrift “*De Tolk*” van het Sint-Amandusinstituut. Toen de broeders het instituut in de Holstraat verlieten lieten zij het schilderij en de glasramen achter. De vlaggen werden ondergebracht in het Sint-Amandusinstituut met uitzondering van het vaandel van de Mariacongregatie dat geschonken werd aan de Kunstdrugschool O.L.Vrouw.

In 1960 werd voor de uitbreiding van de vakschool een deel van de gebouwen van de eertijds lagere school aan de Holstraat afgebroken voor het optrekken van het eerste deel van het F-blok.

In 1999 ging door het gering leerlingenaantal het hoger vermeld St.-Amandusinstituut aan de Sint-Michielsstraat 13 een fusie aan met O.-L.-Vrouw-Visitatie aan de Onderstraat nr. 8 te Gent. Deze scholengemeenschap kreeg een nieuwe naam Jan-Baptist De la Salle-instituut. Door het dalend leerlingenaantal moest ook deze school in 2002 haar deuren sluiten.

Ook over de gebouwen van het voormalig St.-Jan-de-Deoïstituut – Barmhartigheidshuis – De la Salleinstituut hangt een donkere schaduw. Eind vorige eeuw werd vastgesteld dat een deel van de kapel met aanpalende gebouwen aangetast is door huiszwalm. Binnenkort zullen deze dan ook gesloopt worden. Alles wordt thans gedaan dat deze uitbreiding niet de 17de eeuwse pandgang zou aantasten.

Rudy VAN ELSLANDE

NOTEN

³⁶ Cellier A., *Le bienheureux J.-B. De La Salle Glorie et modèle du Clergé*, Montreuil 1896 ; Poutet Y., *Saint Jean-Baptiste De La Salle un saint du XVIIe siècle*, Parijs 1992.

³⁷ 1901: 180 leerlingen, 1912 : 600 leerlingen, 1919: 700 leerlingen, 1921: 800 leerlingen, 1923: 850 leerlingen.

³⁸ P. Piron, *De Belgische Beeldende Kunstenaars uit de 19de en 20ste eeuw*, dl. A-K, Brussel 2000, blz. 242.

³⁹ De kloosters van de Dominicanen, Recolletten, Jezuïeten, Zusters Helpsters der Zielen van het Vagevuur.

⁴⁰ Woningen van de families Van Coppenholle, Poppe, Uyttendaele, Cornelis, Philippo, Rooman d’Ertbuer en Verhaegen.

⁴¹ Mondelinge overlevering van de weduwe van Hubert Van Doorne en van mijn vader die tijdens zijn verblijf in Gentbrugge zelfs samen met de glazenier Achiel kloosters bezocht heeft, waar deze glazenier werkzaam was.

⁴² Vriendelijke mededeling dhr. Georges De Vreese, oud-leerling van het J.-B. de la Salle-instituut.

⁴³ Gent, Archief bisdom, Map Hoger Technisch Instituut St.-Antonius Gent, briefwisseling.

⁴⁴ Ibidem, brief dd. 26-3-1958.

⁴⁵ Orgaan van het Instituut de la Salle, 46te jg., 1958-1959; voor het overzicht van de historische feiten en gebeurtenissen steunden wij ons voornamelijk op dit nummer van het tijdschrift.

MONUMENTEN BEPLAKKEN

In de 19de eeuw had men niet zoveel respect voor monumenten als nu het geval is. Dat kwam onder andere tot uiting in de stedelijke reglementering op het aanplakken. Al in 1856, kort nadat een technische revolutie het papier veel goedkoper (en ook minder duurzaam) gemaakt had, moest de overheid ingrijpen:

overwegende dat de ondervinding de noodzakelijkheid heeft bewezen het regt van plakken en het uitoefenen van het aanplakkersambt aen orde en politievoorschriften te onderwerpen.

Het *aanplakkersambt* mocht alleen uitgeoefend worden door personen die daarvoor een machtiging van het college van Burgemeester en schepenen in bezit hadden. Ze waren verplicht een door hen ondertekend exemplaar af te geven bij de politie die dat inschreef in een register. De plakbrieven moesten van een stadstempel voorzien worden en, niet onbelangrijk, er viel een taks (*regt*) op te betalen. Dat was dus de voorloper van de latere takszegels die tot voor enkele jaren iedere affiche moesten “sieren”.

De meeste *plakschriften* betroffen openbare verkopen. Die mochten steeds aangeplakt worden op de te verkopen gebouwen, op de plaatsen waar de verkoop gebeurde en bij de instrumenterende notarissen. En verder: *insgelyks zullen de plakschriften van schouwtoneelen, concerten en bals mogen aengeplakt worden op den muur der lokalen voor het geven dezer feesten en verlustigingen bestemd.* Bij deze laatste was er in het reglement nog geen sprake van een taks.

Het college gaf daarbij een gedetailleerde lijst aan van de plaatsen *aangewezen voor het aanplakken der plakschriften met uitsluiting van alle andere.* Hier bij valt het op dat vooral openbare gebouwen die we nu monumenten noemen, in aanmerking kwamen. Zo vinden we in de eerste wijk (de Kuip) onder de negen aangewezen plaatsen, slechts twee privé achtermuren (vermoedelijk zijgevels van hoekhuizen) en een afsluitmuur. Het lijstje bevatte verder: de voorgevel van het Groot Vleeshuis, *ten voete van het Belfroot*, de